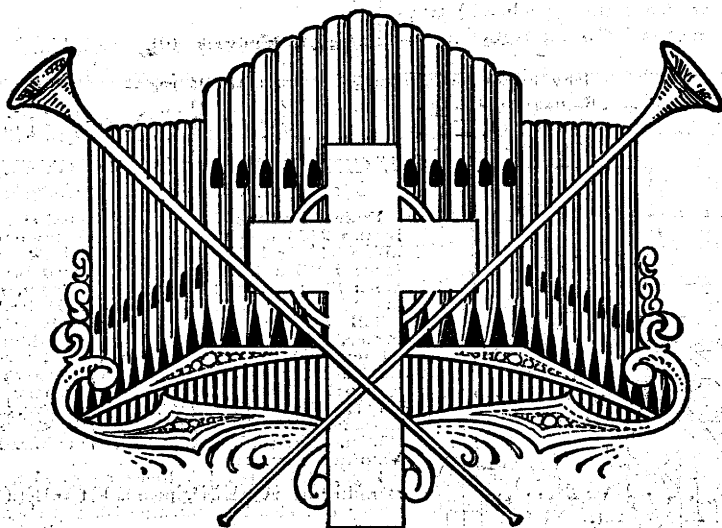

TIDSKRIFT
FÖR
KYRKOMUSIK
OCH
SVENSKT GUDSTJÄNSTLIV

ORGAN FÖR
SÄLLSKAPET KYRKOSÅNGENS VÄNNER
OCH
SVERIGES ALLMÄNNA ORGANIST- OCH KANTORSFÖRENING

UNDER MEDVERKAN AV INTENDENTEN *BENGT CNATTINGIUS*, LINKÖPING, PROFESSORN *OTTO OLSSON*, STOCKHOLM, KYRKOHERDEN, TEOL. LIC. *KNUT PETERS*, SÖNDRUM, HALMSTAD, OCH MUSIKDIREKTÖREN *SVANTE SJÖBERG*, KARLSKRÖNA

UTGIVEN AV DOMKYRKOVICEPASTOR *ARTHUR ADELL*, LUND

15 Dec.

SJÄTTE ÅRGÅNGEN

1931

STOCKHOLM, SVENSKA KYRKANS DIAKONISTYRELSES BOKFÖRLAG

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

UPPSATSER.

	Sid.
Nattvardsförmaning ur then Swenska Messan	1
Till Nathan Söderbloms minne	97
A. Adell: Den gregorianska sången	17
— " — Svenskt Psalterium	99
— " — Den dagliga andakten	161
— " — Kyrkokalender	164, 175, 192
F. M. Allard: Kyrkosångsdagar i Oslo	187
B. Brilioth: O. Petris Svenska Mässa	49
B. Cnattingius: Kyrklig konst	45
— " — Samlingsverket Sveriges kyrkor	117
— " — Bysantinsk konst i Paris	138
— " — Kyrkokonstens ursprung	145
S. Estborn: Den svenska evangeliebokens andra kollektserie	107
M. Fornander: Engelbrektskörens Finlandsresa	92
J. Foss: Kirkemusik og organistuddannelse i Danmark	5
Första allmänna svenska kyrkomusikfesten i Finland	120
E. Liedgren: G. T. Lundblad	55
— " — Hymnologi	70
G. Lundborg: Är stråkinstrumentens renässans förestående?	2
C.-A. Moberg: Palestrina och palestrinastil	129
— " — P. Wagner	177
H. Mörtensson: En klassisk orgeltyp	114
G. Olsson Nordberg: Sparsamhet med verkningsmedlen	75
Orgelläktaren	65
K. Peters: Hymnologi	73
— " — Lektionstonerna enligt svensk 1500-talstradition	88
— " — Tidegärdsgudtjänsternas restaurering	19
E. Rodhe: Ord och sakrament	81
C. E. Rosenquist: Dietrich Buxtehude och hans verk	149
— " — Nordisk-tysk orgelvecka i Lübeck	171
D. Rudin: Dirigeringskonst	180
I Sahlén: Bachs största verk	165
G. Schedin: Orgelverken i St. Marienkirke i Lübeck	36
J. Silbermann: Resa i Tyskland och Österrike 1931	132
G. Svennung: Stråkinstrumentens renässans	41
I. Wallerius: Vår koralfråga	56, 66
— " — Prästens kyrkoskick	168
— " — Minnen från Pehr Eklund	185
P. Vretblad: Svensk orgelmusik i Balticum	169
W. Åhlén: Orgelfrågor	43
— " — Nederländsk orgelmusik	33

RECENSIONER.

A. LITTERATUR

	Sid.		Sid.
B. Ebel: Das älteste allemannische Hymnar	125	K. G. Fellerer: Der Palestrinastil und seine Bedeutung	129
E. Eidem: Vår frälsnings evangelium	173	K. G. Fellerer: Palestrina	129
K. Elis: Neue Orgeldispositionen	79	Jahrbuch für Liturgiewissenschaft	47
K. G. Fellerer: Orgel und Orgelmusik	141	H. Klotz: Über die Orgelkunst der Gotik	123
		M. Luther: Vorlesungen über d.	

	Sid.		Sid.
Hebräerbrief	47	<i>K. Skredsvik</i> : Den heliga mässan i Sverige	28
<i>Chr. Mahrenholz</i> : Die neue Orgel in St. Marienkirche Göttingen	142	<i>S. Städener</i> : Sju dagars andakt ..	47
<i>C. Nohrborg</i> : Luthersk psalmskatt	73	<i>O. E. Thuner</i> : Dansk Salmleksikon	70
<i>J. Roosval</i> : Romersk konst	79	<i>E. Wrangel</i> : Korstolarna i Lunds Domkyrka	60
<i>Th. Schrems</i> : Geschichte des greg. Gesanges in den prot. Gottesdiensten	125		

B. MUSIKALIER

	Sid.		Sid.
<i>E. Axén</i> : Påsknatt	127	<i>J. Morén</i> : 12 nya motetter	126
<i>J. S. Bach</i> : Tre motetter	143	<i>N. O. Ruusted</i> : Tre psalmer	77
<i>L. Bergh</i> : 24 Koralforspil	124	— ” — 14 orgelkoraler	30
<i>S. Carlsson</i> : Kyrkokantat	77	<i>J. H. Roman</i> : Sinfonia di chiesa	174
<i>Homburger o. Wöldike</i> : Orgelmusik för gudstjenestebrug	124	<i>J. Rosenmüller</i> : Acht Begräbnisgesänge	77
<i>H. Isaac</i> : Missa carminum	77	<i>H. Schütz</i> : Passionsoratorium ..	48
<i>O. Koppang</i> : Ved Orglet	142	<i>P. Vretblad</i> : Koralfantasi	78
Körsången	48,	Hymner och motetter	30, 77, 159
<i>H. Lindquist</i> : 30 preludier	159	Solosånger	159

MEDDELANDEN:

	Sid.		Sid.
Om Kyrkosångens Vänner 61, 64,	80, 127	Från Norge	64, 80, 178
Sveriges allmänna Organist- och Kantorsförening .. 16, 31, 143, 174		Från Finland	16, 64, 95, 120, 174
Sveriges Kyrkosångsförbund 32,	96, 128, 143	Från Tyskland	64, 80, 96
		Lägre Organistexamen	95, 140
		Nya Orglar	95, 160
		Val	63, 80, 127, 143, 160

BILAGOR:

	Häfte		Häfte
<i>Evangelisk Tidsgärd</i> : Completorium på lördag	4	<i>Evangelisk Tidsgärd</i> : Böner för den dagliga andakten	11

Tidskrift för Kyrkomusik och

Svenskt Gudstjänstliv

Redaktionens adress:
Bredgatan 14, Lund. Tel. 658.
Postgiro 31495.

Expeditionens adress: Svenska Kyrkans
Diakonistyrelsens Bokförlag, Stockholm 7.
Tel. Norr 324 05.
Postgiro 675.

Tidskriften utkommer med 1 nummer
den 15 i varje månad. För juli—augusti-
numren dubbelnummer den 1 augusti.

Prenumerationspris: 4 posten, i bok-
handeln eller direkt från förlaget: kr.
4: 50 pr år.

Annonspris: 20 öre pr mm. enkel spalt.
Rabatt vid större annons och vid upp-
reppning av annons i flera nummer.

Docent C.-A. Moberg, Upsala: Pe-
ter Wagner. — Kyrkoherde D. Rudin,
Stigsjö: Dirigering. — Kontraktspros-
ten I. Wallerius, Göteborg: Från Dom-
prost P. Eklunds liturgiska övningar. —
Kyrkoherde F. M. Allard, Östomta:
Kyrkosångsdagar i Oslo. — Recensioner.
— Meddelanden. — Anmälan. — Kyrko-
kalender.

Bilaga: Innehållsförteckning.

Lediga tjänster, se omslaget sid. III.

ORGELFABRIKEN GEBRÜDER RIEGER

Orgelvirtuosen Bruckner vid sin
Rieger-Organ.

JÄGERNDORF, TJECKOSLOVAKIET,
bygger världsberömda kyrkorglar.

Under firmans 58-åriga verksamhetstid ha
inalles 2.550 orgelverk byggts och monterats i
alla världens kulturländer, bl. a. de stora org-
larna i Wien Konzerthaus, Wien Musikverein,
Wien Stefansdom, Salzburg Mozarteum, Karls-
bad Grand Hotel Pupp, Paris Hotel Majestic etc.

Till Sverige ha hittills levererats följande
orglar, vilka av landets främsta auktoriteter
på området erhållit de bästa yttyd med av-
seende på material, utförande, klangskönhet
och prisbillighet: Mora, Ilso, Gnärp. Bor-
länge, Vittaryd, Skattungbyn, Evertsberg,
Hassela, Kungsör, Forsa, Tämrå, Hammarö,
Rödön, Karlstad, Grösmark, Vagnhärad och
Vamlingbo m. fl.

För Domkyrkan i Wiborg en orgel med 76
stämmor, 4 manualer, pedal, 8 fria kombina-
tioner och elektrisk pneumatisk regering.

DISPOSITIONS- OCH KOSTNADSFÖRSLAG GRATIS OCH UTAN FÖRBINDELSE.

Svenska Kyrkans Årsbok

1932

är en utomordentlig kalender och uppslagsbok, en kunskapskälla av enastående värde,
kyrkofolkets lilla kyrkohistoria. — 12:e årgången. Utan pastoralkalender kr. 3: 25, med
pastoralkalender kr. 4: 25. Pastoralkalendern separat kr. 3: 25.

SVENSKA KYRKANS DIAKONISTYRELSES BOKFÖRLAG.

Peter Wagner.

Den 17 okt. avled professorn i musikhistoria vid universitetet i Freiburg (Schweiz), Peter Wagner, i en ålder av nyss fyllda 66 år. Därmed bortgick den främste kännaren av katolsk kyrkomusik i vår tid och den störste teoretikern på gregorianikens område sedan medeltidens slut.

Peter Wagner föddes den 16 aug. 1865 i Trier och tillhörde redan från tidiga gossår därvarande domkyrkokör, som leddes av den betydande Hermesdorff. Genom denne väcktes hans håg för musikvetenskap. Till en början ägnade sig den unge studenten främst åt filologi men kom så småningom under den framstående, tyvärr alltför tidigt bortgångne professor Gustav Jacobsthals ledning vid universitetet i Strassburg. Samtidigt med honom studerade en annan blivande stor musikforskare hos Jacobsthal, Friedr. Ludwig, sedermera professor i Göttingen, den bäste kännaren av medeltidens profana och flerstämmiga tonkonst, också han död för endast helt kort tid sedan.

Wagners doktorsavhandling behandlade Palestrina som världslig tonsättare (1890) och frånsett den i tidiga barnaår grundade kärleken till och förståelsen för den gregorianska koralen var det vid denna tid intet särskilt som varslade om det livsverk, Peter Wagner skulle komma att utföra. Den musikvetenskapliga och musikteoretiska utbildningen fortsattes i Berlin hos Heinr. Bellermann, den banbrytande forskaren på mensuralnotskriftens område och klassiske kontrapunkt läraren, samt hos den store Bach-kännaren och fintbildade musikern Ph. Spitta. Denna gedigna teoretiska och praktiska utbildning har präglat Wagners skriftställarskap inom alla de grenar han arbetat: filologiskt skolad källkritik, behärskning av den mensurala notskriftens ofta intrikata problem, kontrapunktisk teknik, en levande kännedom om den katolska koralas konsten och om protestantismens främste komponist, Seb. Bach, det friska, djärva greppet om de medeltida musikproblemen vilket han ärft av den geniale Jacobsthal.

Så rustad tillträdde han 1893 sin första lärartjänst vid det schweiziska universitetet i Freiburg, som han sedermera trofast skulle tjäna under

nära 40 år för ringa lön och med mycken möda. De egenartade förhållandena vid den lilla katolska högskolan och påtryckningar från högsta kyrkliga håll förmådde den unge forskaren att i allt högre grad sysselsätta sig med den gregorianska koralens utforskande och 1895 utkom första delen av det epokgörande arbetet *Einführung in die gregorianischen Melodien*. Det var icke Wagners mening från början att skriva ett hela den koral konstens omfattande verk, men han hade satt en lavin i gång och drogs själv med i den. Uppgiften *måste* fullföljas. Ur den efter dåtida forskning betydande, självständiga men alltjämt icke revolutionerande, framställningen av den gregorianska musikens utveckling jämsides med de liturgiska formerna växte så småningom upp en bred framställning, omfattande hela det koral forskningsområdet. Uppdelningen av det väldiga stoffet gav sig själv: en historisk framställning av de liturgisk-musikaliska elementens utveckling, en del, som behandlar den gregorianska sångens paleografi (d. v. s. nottecknen) och en gregoriansk stillära.

Hade också betydande forskningar utförts inom de områden, som de två första delarna avhandlade, av män som kardinal Tommasi, Mabillon, Lebeuf, Gerbert, Morin, Pitra, Probst, Gevaert, Pothier m. fl. och av neumforskare som Mocquereau, Dechevrens, Fleischer, Combarieu, Houdard, fanns det dock en ousinlig mängd av detaljer att granska, av grundläggande åsikter att taga ställning till, av nya synpunkter, som kunde förändra hela komplex av problemställningar, t. ex. på neumforskningens fält. I talrika uppsatser i olika fackorgan granskade Wagner de gängse uppfattningarnas hållbarhet i ljuset av mera ingående granskningar av delvis nytt källmaterial och nådde till slut sina egna, från övriga forskares åsikter mer eller mindre avvikande resultat, varom striden står het ännu i dag. Det fanns dock ett fält, där Wagner knappast hade några av andra gjorda förarbeten överhuvud att stödja på: den gregorianska formläran. Här har han nått sina viktigaste och absolut originella resultat. Förtjänsten att ha upptäckt de grundläggande lagarna för gregoriansk motiv, formbildning och melodisk stil tillkommer oinskränkt Peter Wagner, som med sin tredje del, *Gregorianische Formenlehre*, 1921, (*Eine choralische Stilkunde*) lagt den säkra vetenskapliga och konstteoretiska grundvalen för all kommande forskning liksom för den koral konststartens praktiska utövning.

Alltsedan medeltidens sista skede hade den koral teorin totalt skymts undan och bragts till tystnad av den humanistiska kritiken och det allt uppslukande intresset för de nya musikstilarna vid 1500-talets slut. Under 1800-talet återupplivades intresset för katolsk kyrkomusik i samband med romantikens bekanta förkärlek för medeltiden. Den då insättande kyrkomusikaliska förnyelserörelsen inom den katolska kyrkan framkallade en livlig musikhistorisk forskning och utmynnade i den traditionella koralens återinförande i kulten och de medicaeiska koralboksupplagornas avskaffande.

Det betydde ett utomordentligt erkännande, när Peter Wagner kallades att biträda den påvliga kommission, som på Pius X:s initiativ tillsattes 1904 för att utgiva de s. k. vatikanska koralböckerna, vilka skulle ersätta de förutvarande på Medicaeas grundval fotande. Vilken roll han där

spelat, kunna vi ej med säkerhet avgöra. I en del enstaka fall kvarstå givetvis vissa inadvartenser, mindre lyckade läsarter och koralteoretiskt anfäktbara ställen även i de nya, av kommissionen redigerade och av påven approberade koralböckerna, som nu äro förpliktande för hela den katolska världen, men i stort torde Peter Wagners forskningsresultat ha angivit den riktlinje, som majoriteten av kommissionen följde. Därvid ledo de ensidiga historiserande intressen, vilka förfäktades av de i kommissionens ledning stående franska benediktinerna, ett grundligt nederlag. Dessa ville genomdriva sådana avfattningar av koralsången, som visserligen stodo i överensstämmelse med renodlade arkeologiska synpunkter men så mycket mindre med praktisk-musikaliska. I sin strävan att genomdriva en officiell sanktionering av varje påträffad äldsta läsart utan något som helst förbehåll för dess möjlighet eller lämplighet eller praktiskt utföras i liturgin, råkade denna riktning i en återvändsgränd och höll genom sin halsstarrighet på att äventyra hela kommissionens arbete. För påven återstod intet annat än att skilja detta parti från ledningen. Utgången av denna oangenäma strid måste betraktas som en avgjord seger för de av Peter Wagner förfäktade åsikterna.

Wagner har aldrig av sin starka kärlek till den gregorianska musiken förts på avvägar. Han har varken fallit offer för det en tid florerande romantiska skönskriveriet eller låtit sig imponeras av det tjocka lager med fördomar, som alltsedan humanismens klang- och jubeltid förhindrat ett objektivt bedömande av det korala konstverket. Han stod lika fjärran det förskönande legendskriveri en mängd katolska författare gjort sig skyldiga till som den allmänt utbredda oförståelsens arroganta hån. Överord och hermenevtikens skönmålningar skydde han som pesten och gent emot alla aprioristiska skrivbordsteorier satte han källornas vittnesbörd och resultaten av sina egna undersökningar av första-hands-material, samlat under mödosamma biblioteksresor och forskningar, som förde honom till orienten och de svårtillgängliga arkiven i spanska kyrkor.

Hans aldrig slumrande intresse för den flerstämmiga behandlingen av katolsk musik under 14—1500-talet, vars krönande avslutning utgöres av Palestrinas verk, och hans förtrogenhet med dess problem fick ett storlaget uttryck i arbetet *Geschichte der Messe*, vars första band, behandlande den flerstämmiga mässans uppkomst och utveckling till år 1600, utkom 1913, tyvärr utan att få någon fortsättning. Efter 1921, då han fullbordat sitt väldiga verk om den gregorianska koralen, hade hans tid alltmera upptagits av en ansträngande lärargärning; materialsamlingen till andra delen kunde endast skrida långsamt framåt och hans intresse kom för några år sedan att alldeles speciellt inrikta sig på utforskningen av den mosarabiska liturgin i Spanien, dit han gjorde två omfattande biblioteksresor såsom det förnämna Görresällskapets stipendiat. Resultatet härav finnes nedlagt i två mindre avhandlingar i sällskapets publikationer.

Vid sin gregorianska akademi i Freiburg, som stod under påvens speciella beskydd, utbildade Wagner en hel mängd lärjungar, Weinmann (som dog helt nyligen), Drinkwelder, Marxer, Kessler, Freistedt m. fl., även skandivaniska studerande sökte sig till hans akademi såsom Erik Abrahamson, numera professor i musikvetenskap vid Köpenhamns universitet.

Wagner utgav också en serie av publikationer, vilka alla behandla olika problem rörande den gregorianska koralen och ehuru drabbad av ett svårt hjärtlidande i slutet av mars detta år, förmådde han med aldrig svikande handlingskraft handleda fem nya "doktorander" och utge ytterligare tre nya delar av publikationerna (häftena 15, 17 och 16).

Också med Sverige stod Wagner under senare år i förbindelse: han kallades 1924 att föreläsa i Uppsala (Om de musikaliska förbindelserna mellan öster- och västerlandet under medeltiden, tryckt i Kyrkohist. Årsskr. 1927) samt att avge utlåtande om de av riksbibliotekarie I. Collijn preliminärt undersöka liturgisk-musikaliska handskriftsfragmenten från Sveriges katolska tid (spec. i Kammararkivets räkenskapsböcker fr. 15—1600-t.). Wagner utnämndes någon tid senare till utländsk ledamot av Kgl. Musikal. Akademien.

Ett bevis på hög uppskattning inom alla läger, även i de mot Tyskland under världskriget fientliga ländernas musikvetenskapliga kretsar, utgjorde Wagners enhälliga val till president för det efter världskriget på nytt grundade internationella sällskapet för musikforskning. Vid dettas första kongress i Liège (aug.) 1930 fungerade Wagner med lysande representativ talang som ledare och det var säkerligen i mycket beroende på hans vidsträckta auktoritet, att den nya föreningen på kort tid kunde vinna omfattande tillslutning från alla jordens kulturländer.

Nu är den tillbakadragne, noble mannen borta och internationell musikforskning har gjort en av sina svåraste förluster. Känslan av förlamande smärta är särskilt stor hos dem, som haft den dyrbara förmånen att vara hans lärjungar. De veta att skatta honom också som lärare och vän, aldrig svikande, aldrig ointresserad, aldrig pliktförgäten. Hans livsverk, hans ädla personlighet, höjd över varje småaktighet och intrigmakeri, hans vidsynta och mänskliga sinnelag samt varma, oskrymtade religiositet utan fraser och utan förstämmande försök till proselytmakeri, skola för oss stå som ett föredöme och sporra till nya ansträngningar för den ädla kyrkliga tonkonstens befrämjande.

Carl-Allan Moberg (Uppsala).

Dirigering*.

Varje musikidkare har ju sitt instrument att spela på. Det har också körledaren såväl som orkesteranföraren. Instrumentet är, om man så vill, taktpinnen, den är "trollstaven", med vilken det hela sättes i gång på ett underbart sätt.

Men instrumentet är eljes i själva verket hela kören eller hela orkestern eller båda delarna. Det är detta som är själva det stora trolleriet: att kunna spela på, behärska ett sådant instrument. Varje annan musikidkare har bara sig själv och sitt med hand eller fot eller mun — eller

* Inledn.-föredr. vid körledarekurs i Sundsvall torsdagen den 1 okt. vid kyrkosångshögtiden därstädes 1—4 okt.

med trumpinnen eller puk-klubban — handterade instrument att tänka på; men musikanföraren skall regera människor, en hel liten eller stor här av människor, människoröster och människoviljor, människohjärtan.

Och för att nu särskilt stanna för sångledarens instrument: kören, antingen den unisona av barn eller äldre eller båda delerna sammansatta kören, eller manskören eller den blandade kören: det är människor, inte bara pipor och strängar o. d., utan människor, stämband och hjärtesträngar det gäller att sätta i gång.

Och vad då alldeles särskilt den andliga sången beträffar och hjärtesträngarna till den, så är nog första villkoret, om det skall bli ande och liv i det hela, att ledaren är besjälad av den Ande, som vill tala i anden, och sålunda kan ingjuta något av den Anden i de sjungandes hjärtan, åtminstone få dessa in under påverkan av den Anden. Detta rent inre och personliga villkor för duglighet i djupare mening såsom ledare av andlig sång kan ju icke förvärfvas på yttre väg, men det kan och behöver n e d b e d j a s; då öppnas ju den inre väg, på vilken denna den egentligen viktigaste av alla kördirigentens förutsättningar för sin uppgift såsom ledare av andlig sång kan erhållas. Utan den blir han ju i alla fall ingen hantlangare åt den "kärlek som går genom världen" och som också genom sången "söker draga alla till sig". Vi behöva nog i detta sammanhang påminna oss ordet om den sång, som icke går av hjärtat: "Hav bort ifrån mig dina sångers buller; jag gitter icke höra ditt psaltarespel" (Amos 5: 23). Och vi behöva ju inför faran av den ställningen i sanning stå bedjande med ett: "därifrån bevara oss, milde Herre Gud!"

Det gäller ju om körledaren i allmänhet, att han behöver kunna rycka med sig sin sångarskara. Detta är nu en naturgåva, som man icke utan vidare tar sig själv. Men den kan uppodlas, uppövas, där det finns något att göra av. Och det finns det ändå hos de flesta, som eljes ha också de nödiga musikaliska förutsättningarna; dessa behöva ju ej därför vara de allra högsta och mest utpräglade.

Och här kommer det ju in, det vi nyss antydde om den innersta förutsättningen: gripa kan man i samma mån man är gripen själv; det som går från hjärtat går nog också till hjärtat, även där begåvningen icke är så överlägsen. Jag tror man här också, om blott någon förutsättning finnes, kan tillämpa apostlaordet till lärjungen och medhjälparen Timoteus: "försumma icke att vårda den nådegåva som finnes i dig" (1 Tim. 4: 13), "uppliva" står det på ett motsvarande ställe i det andra Timoteerbrevet (1: 6).

Alltnog: anföraren, sånganföraren är icke en maskin, en metronom som slår tankten; han skall vara "levandes", han liksom prästen, en levande själ, som spelar på ett underbart, känsligt instrument. Det gäller ju om alla instrument, att utan "det självfulla" blir det kallt och dött eller kling klang.

Men i fråga om behandlingen av varje instrument gäller det också något mer än det självfulla, det personliga; det gäller något som heter t e k n i k. Den kan vara större eller mindre; men alldeles utan den

kommer man ändå inte långt. Och liksom det finnes piano-teknik, orgel-, särskilt pedal-teknik, violin-teknik, sång-teknik o. s. v., ja t. o. m. och alldeles särskilt kompositions-teknik, så finns det också teknik, när det gäller taktpinne och sångledning. Och det gäller här icke blott egen teknik, det gäller att öva upp teknik i kören.

Rickard Andersson, vår store pianopedagog, lär visst ha sagt — för att betona att icke tekniken är allt — ”den som är musikalisk, kan spela med näsan”. Så gäller det också dirigenten, här särskilt körledaren, att den som har musiken och ”tagen” i sig, han får nog fram sin sak, om han också skulle göra vissa tekniska bockar i fråga om både taktslag och åthävor och sättet att få kören med sig. Och det visar sig ju, att man kan använda rätt många och olika metoder. Man skulle nästan våga påminna om Voltaires något frivola uttryck, att alla sätt äro bra utom de tråkiga. Men, särskilt när det gäller större saker och större skaror att leda, kunna ”bockarna” bli ödesdigra nog. Ett enda slag åt orätt håll (ned i st. f. upp o. s. v.), särskilt där en orkester är med, kan komma det hela att gå sönder. Det är ett på samma gång tungrott och känsligt material man har att röra sig med där på anförarepallen med taktpinnen i hand.

Vad nu beträffar själva taktslagen och därmed förknippade rörelser, vore ju mycket att säga. Här skall blott antydvas ett och annat i allmänna drag.

Först då: skall man i det hela göra små eller stora rörelser, ha små eller stora later? Det brukas ju mycket olika sådana också av ledande musici. Ja det finns, med förlov, stora musici, skickliga anförare också på så sätt, att de få fram stora resultat, men som verkligen anförar mycket fult och med en hel del onödiga rörelser. Jag tvekar icke om svaret på frågan om små eller stora rörelser: så s m å r ö r e l s e r s o m m ö j l i g t. Naturligtvis måste man under många förhållanden ta till ganska vidlyftiga åthävor, särskilt när man har en oövad och odisciplinerad kör, eller en stor, av flera körer hopkommen och föga samsjungnen kör, som det gäller att i hast få färdig för enhets- och massverkan. Men eljes: om man vänjer sig själv och kören vid stora later jämnt, hur skall man då kunna gripa in och få gehör, när det verkligen behöfs större later vid något kraftställe?

Visst måste det vara k r a f t i slagen. Slapphet måste vara bannlyst. Slappas anföraren, så slappnar kören genast. Anföraren måste vara i ständig spänning och vara med liksom i var ton, han kan vara lugn ändå och inge kören lugn och trygghet. Lugn och trygghet är en viktig sak. Nervositet irriterar i onödan; och darrar anföraren själv av rädsla på manchettterna, nog blir kören försagd, och det märks nog strax.

Som sagt: kraft skall det vara, utan att man i onödan tar till storläggan. Men på samma gång, särskilt på vissa ställen, något luftigt, eteriskt, icke det klumpiga, som det för både den ene och den andre lätt

blir. Och en sak: tyd l i g h e t och klarhet, ingen obestämdhet eller något famlande i taktpinnens anvisningar.

På de olika sätten att slå vid olika taktarter hinna vi här icke ingå. Blott påminna, att upptakter i regel måste slås uppåt och att t. ex. sammansatt takt (t. ex. 6/8 takt) icke får slås lika med 3/4 takt; huvudslagen på 1 och 4 måste särskilt markeras, så att t. ex. 1, 2, 3 slås något åt vänstra sidan och 4, 5, 6 något åt högra, med iakttagande för vardera takthalvan av den vanliga 3-taktens lagar.

För instruktion av barn eller öövade kan det ju bli nödvändigt ibland att slå alla slag lika under övningen, likaså att markera varenda skiftning vid längre och kortare notvärden. Men i allmänhet skall man ju bara markera taktdelarna, "huvudslagen", blott här och där antydande någon ovanligare vändning i rytmen.

Det är mycket en anförare — och nu särskilt körledaren — har att tänka på: klangverkan, samverkan, särskilt då samsjungning, nyansering, växelverkan mellan olika stämmor vid motivbehandling, markering av insatserna; det gäller ju ibland både dramatik och lyrik; vidare: att skilja huvudsak och bisak, låta allt komma fram enkelt och naturligt, akta sig för det konstlade och krystade och ändå kunna "göra effekt" i rätt mening, utan effektsökeri. Och härvid gäller det alldeles särskilt d i s c i p l i n e n. Kören måste från början vänjas att lystra till i allting; där gäller verkligen "blind lydnad", om anföraren eljes något förstår sin sak. Och någon har sagt att en anförare måste kunna vara hänsynslös, och det är sant. Han kan och bör vara gemytlig, ge och ta, som ryttaren med tyglarna för hästen; det duger ej att "tjurhålla" tyglarna, då förlorar hästen snart känslan. Och han kan vara "god kamrat" helt enkelt med kören. Men med taktpinnen i hand måste han vara härskare och kunna vara hänsynslös, om det gäller. Och det är märkvärdigt, vad en kör tål av sin anförare, bara de sjungande märka att han både "vill och kan". Och naturligtvis att han är rättvis och att han inte i onödan sätter sig på sina höga hästar. Naturligtvis får man i allmänhet ej fordra för mycket av de öövade; det är förnämligast mot de kunniga man har rätt att vara sträng, förutsatt att man själv behärskar sin sak. Och naturligtvis skall man ju söka ta allt i godo så långt möjligt. Det kommer man nog längst med, här som i allt.

Särskilt gäller ju disciplinen samsjungningen. Vederbörande få ej stå där och "lata sig" och nonchalant komma den ene då och den andre då med sina toner, även om det gäller bråkdelen av en sekund. Göra de det, så slår man av tvärt och säger: "på en gång" och tar om.

Likaså när det gäller nyanseringen. Vilja de sjungande inte skilja nog på piano och forte, trots upplysning i saken, så slår man av och tar om, tills man får kören att bry sig om att lyda, helt enkelt. För att få fram ett verkligt piano eller pianissimo behöver man stundom överdriva, så att det hela klingar bara som ett svagt eko; det är ofta sättet att få fram saken; det blir nog inte för svagt sedan vid framförandet i alla fall. Bildspråk kan vara bra vid åskådliggörandet av t. ex. skillnaden

mellan starkt och svagt: säg bara t. ex. att det skall vara som när man skruvar ner en lampa, så förstår ju kören, att det skall ordentligt märkas.

Naturligtvis skall man inte ta allt, fordra allt på en gång. Man skall inte bråka mycket med nyansering, inte ens med samsjungning, förr än vederbörande kunna sina stämmor. Grovhyvlingen måste ju gå först, finputsningen kommer sedan.

Så är det en sak till, och det gäller tonbildningen hos de sjungande. Där blir det ju egentligen fråga om utbildningen av varje röst för sig, en lång skolning av varje enskild medlem; och anföraren kan ej alltid vara specialist i utbildningen av rösterna, han kan inte heller hinna med att vara det. Men det är mycket av sångpedagogik just rörande tonbildning, som kan övas med en kör och dess olika stämmor, och alldeles särskilt med en barnkör, om ledaren bara själv känner de allmänna grunderna för tonbildning, resp. andning, s. k. "magandning" och "bröstandning" — att tonen skall komma fram inte som ur en pust, där vädret strax tar slut, utan som ur en långsamt sjunkande bälg, om att inte sjunga i näsan, inte i halsen o. s. v.

Ett ganska bra och drastiskt uttryck för saken är det som den gamle tränade sångledareveteranen, arkitekten Österlund i Sundsvall lär ha brukat: "ni ska' inte böla som oxar (basarna), inte bråka som getter (tenorerna), inte skrika som grisar" (sopraner och altar). Och erinras kan ju i detta sammanhang om huru filharmoniska sällskapet i Uppsala av folkhumorn (troligtvis studenthumorn) kallades "stora svinslakten".

Tonbildningen är ju annars ett helt kapitel för sig. Och mycket, mycket mer vore att tillägga och tala om, när det gäller kören och körledningen. Men de påpekade antydningarna, även beträffande tekniken, må vara nog.

Det gäller för övrigt här: *docendo discimus* (genom att lära, öva andra lära vi, öva vi oss själva). Inte så lite kan man snappa upp också, när man ser andra anförare och hör vad de åstadkomma; det gäller både negativt och positivt, antingen: så där ska' man inte göra, eller: så där ska' det vara. Att se en riktigt suverän dirigent föra sin taktpinne och söka "studera" honom, det är en hel lektion i dirigering.

Och så gäller det nog alldeles särskilt en sak: att alltid vara och förbli lärjunge, aldrig utlärd mästare i sina egna ögon, hur långt man än kommit. Alltid torde det vara något att tillägga och något att ändra. Och man föres, även beträffande körledning, åter och åter i nya situationer, där man kan få känna sig mycket liten, om man inte alldeles kommer till korta. Liten och ödmjuk inför uppgiftens storhet gäller det nog att stå, även här. Och då går det väl även här efter den store Mästartarens, den ende verkliga Mästartarens ord: "den som upphöjer sig, han skall bliva förödmjukad, men den som förödmjukar sig, han skall bliva upphöjd".

Daniel Rudin. (Stigsjö).

Minnen från Domprosten Pehr Eklunds liturgiska övningar.

"Inga ceremonier! Vi äro ju protestantiska kristna"— detta fick en nykomling bland studenterna i Lund till svar av Pehr Eklund, då han försökte visa den vanliga artigheten att gå till vänster om professorn. Den unge studenten var undertecknad, som hade lärt känna Eklund i samband med studentexamen, då denne var censor. Oförgätliga äro den vänskap och det intresse, som hela min studietid följde mig från hans sida, ännu efter bortåt 4 årtionden blir hjärtat varmt vid hans minne.

Efter bortåt fyra årtionden. Det är Pehr Eklund i förra hälften av 1890-talet, på höjden av kraft och inflytande, då han blev domprost i Lund efter Olbers, det är sådan jag minnes honom, sådan var han, då jag lämnade Lund. Jag såg honom aldrig mer, egendomligt nog, såg honom alltså icke, sedan ålder och svaghet satt sin prägel på honom. Han står alltjämt kvar för minnet som den i sitt slag mest glänsande personlighet jag någonsin mött.

Inga ceremonier — nej, onödiga sådana funnos ej i Pehr Eklunds umgänge med människorna, särskilt studenterna. Men värdighet var där i hans framträdande, när så behövdes. Redan hans sätt att träda in i föreläsningssalen gjorde ett vördnadsbjudande intryck, där han stannade nedanför katedern och förrättade en kort bön. Framför allt — som liturg var han enastående, det tror jag ej är för mycket sagt. Oaktat han ej "mässade". Men hans röst var av manligt ädel skönhet.

Vi göteborgare tilltalades i regeln icke av Eklunds teologiska ståndpunkt och funno just icke mycket att hämta av hans föreläsningar i dogmatik. Han företedde emellertid underliga motsatser, han hade respekt för vår gamla troslära och hörde ej till dem som grinade åt den på något sätt. Jag minns, hur han en gång började sin föreläsning med att i upprörd ton fråga, om någon trodde, att han ville beröva oss våra fäders tro. Han hade tydligen hört någonting i den riktningen. Vid ett tillfälle gav han tillkänna, att han motsåg en tid, då "Luther skulle komma på bordet och Hollazius under bordet".

Men det var nu om hans liturgiska övningar jag skulle försöka skriva något. De som känt honom på liknande sätt som undertecknad, förstå nog, att det ej gärna går att nämna något om hans gärning och gå förbi hans person. "Vi höllo dock så av honom, mannen med det öppenhjärtiga väsendet, den vida famnen, de ädla gåvorna", skrev jag, när det djupt gripande budskapet kom om hans bortgång — för 20 år sedan den 29 dec. i år. Jag kände då som aldrig förut, hur åren hade flytt sedan Lundatiden.

Den timme i veckan, då Eklund hade sina liturgiska övningar, motsågs av oss studenter med intresse, men icke utan en viss räddhåga. Att vara åhörare var nog så instruktivt och uppriskande, däremot alls inett nöje att vara bland de uppträdande. Ty Eklund var mycket sträng

i sin kritik, mycket sparsam med erkännanden. Det var ej lönt att försöka sig på den gråtmilda genren, men ännu mindre den eleganta stilen. Då hette det: Ni får läsa som en trase, bara inte med sådandär elegans! Utom hans övningar hade vi hans föredöme som liturg i Lunds domkyrka. Han tjänstgjorde ganska ofta såsom sådan, vem som än predikade.

Med sitt rörliga ingenium kom Eklund också under de liturgiska timmarna in på ganska olika ämnen, dock företrädesvis inom den praktiska teologiens ram. Beträffande predikan inpräglade han hos oss Luthers

”Steh’frisch auf,
Tu’s Maul auf,
Hör’bald auf!”

Vidare framhöll han gärna predikans tre huvudkaraktärer: textuell, pastoral och temporal. Överdriven texttrohet illustrerade han med ett drastiskt exempel: om någon på juldagen predikade om Augusti skattskrivning. En gång bar det icke bättre till än att på hans frågande ”om någon t. ex. på juldagen predikade om Augusti . . .?” svaret blev — mån-sken. — Eklund höll mycket på exordiet, det skulle vara vad uvertyren är inom musiken. ”Att taga bort exordiet är en sottis — en sottis” upprepade han.

Det material som övades i liturgien var ganska begränsat — någonting motsvarande de egendomligt begränsade synpunkter han gjorde gällande i sina föreläsningar. I handboken var det åter och åter högmässans inledning t. o. m. syndabekännelsen som genomgicks. Att ”läsa” det trefaldiga Helig är väl den svåraste liturgiska uppgiften i hela vår altartjänst, och jag kan ej minnas, att någon av oss fick Eklunds erkännande på den punkten. I syndabekännelsen, vars 1894 moderniserade form han beklagade, var han särskilt noga med betoningen i ordföljden ”Men nu har Du, käre himmelske Fader”, m. m. Vi skulle för ingen del läsa det som rim: Men n u har D u, utan i stället betona: Men nu h a r Du, o. s. v. Vidare ville han, att läsningen ej skulle betona orden ”som omvända sig” och ”med levande tro”, utan ”omvända sig t i l l D i g” och ”med levande tro f l y till Din faderliga barmhärtighet” m. m. Vi skulle också betona så: ”Däruppå förlitar j a g mig, arme syndare”. Tillägget ”Den allsmäktige, evige Gud” m. m. borde läsas något fortare än det föregående och i mera objektiv ton.

Jag kan ej minnas, att något annat av handbokens kapitel behandlades — utom vigselformuläret vid ett tillfälle. Anledningen var, att en av Lunds stifts på den tiden ryktbaraste präster förrättat en vigsel i Allhelgonakyrkan och gjort det på ett så monotont och uttryckslost sätt, att Eklund var rent upptänd vid nästa övning. Några vidare detaljer kommer jag ej ihåg från hans instruktioner rörande vigselformuläret, som inte just låg för hans röst heller. Men nog försökte han göra så mycket som möjligt därav, t. o. m. frasen: ”Så bör ock hustrun med

kärlek och tillgivenhet möta sin man". Kärlek och tillgivenhet — det är just inget crescendo, sade en gång H. Fl. Ringius med rätta. När man kom till stycket: "Att äktenskapet är ett heligt förbund" m. m. föreskrev Eklund en annan, mera reciterande ton än i det föregående. Vi skulle vidare där betona: "som efter godtycke av människor icke k a n upplösas".

En annan uppgift, som vi träget fingo syssla med, var läsning i vår psalmbok. Också här var urvalet mycket begränsat; Eklund ville överhuvud, att prästen vid gudstjänsterna skulle hålla sig till ett begränsat antal psalmer med sitt val. De psalmer jag erinrar mig från övningarna äro nr 1 samt nattvardspsalmerna 150, 154 och 157. De tre sistnämnda skulle representera tre olika tider och teologiska typer: 154 ortodoxien, 157 mystiken och 150 väl närmast romantiken.

I fråga om psalmernas läsning går det tydligtvis mindre än eljest att skriftligen återgiva vad Pehr Eklund lärde oss. Men det är som kunde jag ännu höra hans röst, när jag kommer till versen

Ej evigt är du vorden
i dessa Kedars hyddor fäst . . .

I v a r D. W a l l e r i u s. (Göteborg).

Kyrkosångsdagar i Oslo

d. 31 okt—1 nov.

Likasom i Sverige och Finland har den mäktiga våg av nyvaknad kärlek till den gamla kyrkomusikens ovanskliga skönhetskatter såsom en *folkrörelse* även trängt fram till vårt östra broderland. Redan i våras bildades i Bergen ett kyrkosångsförbund för det västanfjällska Norge, och under de oförgätliga kyrkosångsdagarna i Oslo tillsattes en kommitté för åstadkommande av ett kyrkosångsförbund även för Oslo stift. Ett stort antal körer antecknade sig för medlemskap. Till festen hade inbjudits *Karlstads stift körförbund*, som med omkr. 160 sångare under ledning av *dir. O. Söderlund*, Arvika, dels gav en egen konsert med hymner av Palestrina, Eccard, Rosenmüller, J. S. Bach samt av Josephson, Morén och Widéen, dels vid den stora slutkonserten uppförde Södermans andliga sånger samt deltog i Otto Olssons *Te Deum*. Som solist i Karlstadskören medverkade *fröken Anna Hellgren, Karlstad*. Hennes ljusa sopranstämma klingade vackert mot bakgrunden av den mäktiga väl sammansjungna och väl nyanserade körensemblen. Körens prestationer väckte stort intresse ej minst därför, att det var en amatörkör ur folkets djupa led. Minst hälften av sångarna var fabriksarbetare. Det är dylika ur folkets breda lager bildade körer som man i Norge vill, likasom här skett i Sverige, så småningom sammansluta till ett riksförbund.

Vid den stora *inledningshögtidligheten* i Vor Frelsers kirke fred. d. 30 okt.

kl. 1 i närvaro av konung Håkan, kyrkominister Trædal, svenske ministern Höijer, åtskilliga av Norges biskopar m. fl. talade ordföranden i festkommittén *Pastor A. Fasmer Dahl* inför fullsatt kyrka över ämnet "Hvad vi vil". Han betonade, att den norska kyrkosångsrörelsen ville verka för höjandet av psalm-sången och den kyrkliga tonkonsten till gudstjänstlivets fromma. Han tackade de körer, som mött samman, för den insats, de gjort till denna högtid. Även riktade han ett tack för de friska impulser, som kommit från den svenska kyrkosångsrörelsen. Kyrkoministern talade därefter varmt om sångens betydelse för hem, kyrka och folk samt förklarade högtiden öppnad. Talen omslötos av psalmsång samt tvenne av Landskoret utförda motettsånger komponerade av *Arild Sandvold* och *Per Steenberg* under den förras ledning. De båda motetterna, som fingo ett mönstergillt uppförande, vittnade om en starkt utpräglad stilkänsla för verkligt god kyrkomusik.

Den utan tvivel i fråga om utförandet av större andliga verk förnämsta konserten hölls på aftonen samma dag, då *Gounods* mäktiga oratorium *Mors et vita* uppfördes av *Landskoret* i Norges kristliga ungdomsförening och filharmoniska sällskapets orkester under ledning av *A. Sandvold*. Som solister medverkade *Guðrun Böllemose*, *Solveig Sandvold*, *Sigurd Hoff* och *J. Berg-Hansen* och vid orgeln den blinde organisten *Einar Mellings*. Verket omfattar tre avdelningar: döden, domen och det eviga livet. I första delen förekommo delar ur requiemmassan, i andra återgavs domsakten enl. Matt. 25 kap., i den tredje Johannes syn på Patmos av det himmelska Jerusalem med ett mäktigt Hosiana som avslutning. Konserten, som till sitt innehåll alluderade å allhelgonadagens firningsämne, gjorde ett gripande intryck på den fulltaliga publiken. Solokvartettens skära klanger, körens fullödiga, jämt avvägda stämmor, solisternas fagra insatser, orkestrernas skiftande klangfärger från svagaste tremolo i stråkarna till den mäktiga fortissimoklangen i basunerna i förening med orgelns sammanhållande tonmassor samverkade till ett helhetsintryck av djupa skuggor och strålände dagar, varpå detta verk är så rikt.

Lördagen d. 31 okt. samlades man i den svenska Margaretakyrkan, vars sublima stämning med dess höga valv i ljus färgton och den underbart vackra altarmålningen över Jesu bergspredikan med dess uppåtsträvande avsatser bildade bakgrunden för *Sogneprest R. Lexow Brecks* morgonandakt. Ordföranden i Norges organistförening *organist W. Huus-Hauren* skötte orgeln. Efteråt hölls i den bredvidliggande kyrksalen ett på intressanta uppslag rikt givande föredrag av *fil. d:r O. M. Sandvik* över ämnet: Gammelt og nytt — Opgaver for norsk kirkesangvenner i dag, varpå följde ett livligt meningsutbyte. Efter diskussionens slut behandlades frågan om bildandet av ett kyrkosångsförbund för Oslo biskopsdöme.

Kl. 6 e. m. hölls *allhelgonavesper* i Vår Frelsers Kirke med predikan av biskop *B. Støylen*. I vesperritualet hade infogats satser ur *Brahms Requiem*, — alltsammans utfört av Cæciliaföreningen under *Sandvolds* ledning och med Kantor *Eyvind Alnæs* vid orgeln. Kl. 8 e. m. hölls ovannämnda svenska konserter i Trefaldighetskirken.

På söndagen d. 1 nov. hölls festgudstjänster i ej mindre än nio av kyrkorna i Oslo och dess omnejd. I svenska Margaretakyrkan förrättade legationspastorn *A. E. Weebe* högmässan med biträde av Karlstads stift körförbund.

Efteråt samlades man till kyrkkaffe i samlingsalen, varvid minister Höijer var närvarande.

Vid motett- och koralaftonen i Trefaldighetskirken uppförde *Huus-Hansens motettkor*, bestående av ett mindre, men synnerligen väl utvalt röstmaterial, under sin ledare motetter av *Reiss, Voss* och *Steenberg* samt tre koraler av *Sandvold, Huus-Hansen* och *Steenberg*. Därefter höll *Sognepræst Lexow Breeh* en koralövning, varvid tvenne värdefulla, men mindre kända melodier av den församlade menigheten genomgingos. Akten avslutades med en kort liturgi.

Så kom den sista stora konserten i den överfyllda Vor Frelses Kirke kl. 8. Utom Karlstads stift körförbund medverkade *Holters korforening* under sin nye ledare *Leif Halvorsen* och *Landskoret*, lett av *Sandvold*. Mäktigt klingade den förra kören i framförandet av *Haarklous*: Denne är dagen och *Holters* Olavshymne med solokvartett av *Elisabeth Munthe-Kaas, Dagny Constance Knudsen, Sigurd Hoff o. J. Berg-Hansen*. Därefter följde *F. Anderssens* Kyrie Eleison och *Steenbergs* 8-st. motett Juble for Herren. Samtliga synnerligen krävande hymner, vittnande om den höga nivå norsk kyrkokonst intager, fingo ett glänsande utförande. Som avslutningsnummer utfördes, såsom ovan nämnts, Södermans Andliga sånger och Otto Olssons Te Deum, den sista av samtliga medverkande körer.

Att låta den sista stora konserten utklinga i svenska toner, kunde av de närvarande svenska deltagarna ej fattas annat än som en hyllningsgård åt den svenska tonkonsten. Hjärliga voro också de ord, som *pastor Fasmer Dahl* riktade till svenskarna vid banketten å Handelstandens rymliga lokaler, där omkr. 400 personer under ständigt stigande festglädje deltog. Hans tal utmynnade i avsjungandet av en av honom för detta tillfälle till egna ord utförd tonsättning, som i blandad kör under stor hänförelse *direkt* sjöngs av de församlade. Dess sista ord: "Vi fölte, når sammen vi priste Gud, att menneskegrenser blev slettet ut, i lovsangens evighetsstemme" bildade utgångspunkten för det svarstal, som av undertecknad hölls, då han bragte svenska kyrkosångsförbundets tack och välönskan till de norska kyrkosångarna. Utom de båda ländernas folksånger avsjöngs "Ack Värmeland du sköna". I samband därmed talade å svenska körens vägnar *kyrkoherde Larsson* från Forshaga. Gästernas tack framfördes av *legationssekreteraren Arvedson*, och festen avslöts med djupgående allvarsord av *Pastor Meyen* från Bergen.

Man har påstått, att det norska folket skulle vara ett mera kyligt och tillknäppt släkte. Detta kunde *omöjlig*en förmärkas under dessa sköna högtidsdagar. Tvärtom! Samtliga körmedlemmar och övriga representanter för den svenska kyrkosångsrörelsen, bland vilka utom undertecknad även *dir. A. Andrén, Örebro*, var närvarande, voro inkvarterade i norska familjer, som med den största gästfrihet och mest rörande omsorger omhändertogo sina gäster. Säkert kunde alla deltagare säga: "Vi mådde som perla i guld". Härvid tänker jag även på den angenäma kollation, som anordnades för ett fyrtiotal gäster i *Pastor Fasmer Dahls* prästgård, där man fick lyssna till sång och musik av högsta kvalitet att nu ej tala om all den hjärtlighet, som rikt utvecklades under den sällskapliga samvaron.

Så har då ett nytt band knutits mellan de båda brödrarfolken: "*Musica sacras heliga band, vävt av den Högstes hand*". I stället för att komma med några vanliga avslutningsfraser, vill jag i stället för egna torftiga ord nyttja Fas-

mer Dahls sångarhälsning till de svenska kyrkosångarna, en hälsning, som jag tror ej blott skall glädja de deltagare i festen, vars ögon falla på dessa rader, utan alla vänner av kyrkosången landet runt.

Til Sveriges Kirkesangere.

Det suser så mildt i din furuskog,
det böljer så blödt i mot strande,
og folket det lytted og tonen tok
den klang vid din arne,
ja bak din plog,
og bares i sang over lande.

Da dirrer luften av klokkeskjelv
og folket det flokkes å veie
da stiger en bölge mot kirkevelv,
da var det i sandhet Vor herre selv,
der lovsangen gav dig i eie.

Hav takket i møtte med tonebud,
fra kirken og folket der hjemme;
vi følte, når sammen vi priste Gud,
at menneskegrenser blev slettet ut,
i lovsangens evighetsstemmer.

F. M. Allard. (Örtomta.)

Meddelanden.

Val. Till innehavare av förenade därst.; i Glimåkra, Krist., H. Wig-
tjänster ha utsetts: i Voxtorp, Jnk., holm, därst.
K. Lundkvist, Tännö; i Linsäll, Jmtl., *Böner för den dagliga morgon- och*
G. Hörnberg, Ursviken; i Rydaholm, *aftonandakten* i kyrka och hem, det
Jnk., T. Hübner, Alvesta; i Mjöbäck, häfte, som medföljde förra numret,
Älvsb., J. Jonasson, Aspö; i Simtuna, finnes att tillgå separat från denna
Västm., Dora Johansson, därst.; i Tidskrifts redaktion, adress: Bredga-
Skinskatteberg, Västm., R. Israelsson, tan 14, Lund, till ett pris av 25 öre pr
st. Rabatt vid större rekvisition.

Anmälan

Vid slutet av den sjätte årgången och vid begynnelsen av den sjunde önskar Redaktionen av Tidskriften för Kyrkomusik och svenskt gudstjänstliv uttala sin stora tacksamhet för den beredvillighet med vilken Tidskriftens gamla medarbetare även detta året stått till förfogande. Med glädje konstatera vi ock att medarbetarnas skara även detta år ökats.

Även vår läsekrets har under året avsevärt ökats. Allt detta är för Red. en anledning till att med förhoppning se det stundande året an i förlitande till fortsatt stöd från alla gynnare.

I redaktionen och i expeditionen sker med årsskiftet ingen förändring.
REDAKTIONEN.

Tidskrift för kyrkomusik och svenskt gudstjänstliv utkommer med ett 16-sidigt nummer varje månad, och kostar för helt år kr. 4: 50 och kan erhållas på posten, i bokhandeln eller direkt från Diakonistyrelsens förlag, Stockholm 7.

Kyrkokalender för januari månad.

Torsdagen den 31 december 1931. NYÅRSAFTON. Aftonbön: Psalmer: 415. 257: 10, 11. Postludium: Walther: Det gamla år förgånget är. (Hamburger o. Wöldike: Orgelmusik t. gudstjenestebrug, Hansens förlag.)

NYÅRSDAGEN.

Ottesång: Psalmer: 411: 1, 2. 413: 6, 7. Postludium: Kickstat: Nun danket all und bringe Ehr. (Choralvorspiele, Kallmeyer.)

Högmässa: Psalmer: 413: 1. 406. 409: 6. 64. 69: 2. 407. 412: 6. Allmän kyrkobön: Alternativ II. Hymn: Bach: Förnya du vårt sinne (D.) Postludium: Pachelbel: Fuga D dur. (Bärenreiter Ausgabe 238.)

Aftonsång: Psalmer: 410: 1—3. 33. 411: 6, 7. Postludium: Bach: Es ist das Heil uns kommen her. (Edit. Peters V.)

Vit skrud.

Lördagen den 2 januari. Morgonbön: Psb. 407: 1, 2. 407: 8. Psalt. 148. Matt. 6: 1—34.

SÖNDAGEN NÄST EFTER NYÅR.

Högmässa: Psalmer: 66 1, 2. 430: 4—7. 63: 13, 14. 557. 69: 2. 407. 126: 1, 2. Allmän kyrkobön: Alternativ II. Hymn: Morén: Välsignat vare Herrens namn. (Hymnarium 54.) Postludium: Buxtehude: Christ unser Herr zum Jordan kam (Choralvorspiele alter Meister. Edit. Peters.)

Aftonsång: Psalmer: 529: 1—3. 111: 2—5. 149: 4. Postludium: Pretorius: Sinfonia (Kallmeyers Verlag.)

Vit skrud.

Måndagen den 4. Morgonbön: Psb. 557: 1. 557: 2. Psalt. 36: 2—10. Matt. 7: 1—29.

Tisdagen den 5. Morgonbön: Psb. 67: 1—3. 67: 6, 7. Psalt. 72: 1—11. Matt. 8: 1—34.

TRETTONDEDAG JUL.

Högmässa: Psalmer: 69: 1. 67. 62: 4, 5. 68. 69: 2. 73. 69: 3. Allmän kyrkobön: Alternativ II, Hymn: O. Blom: Underbar en stjärna blid (Hymnarium 97.) Postludium: Bach: In dulci jubilo (Edit. Peters V, bihanget.)

Aftonsång: Psalmer: 55: 2—4. 426: 2—5. 68: 4, 5. Bach: In dulci jubilo (Alte Meister Edit. Peters.)

Vit skrud.

Torsdagen den 7. Morgonbön: 68: 1, 2. 68: 4. Psalt. 16. Matt. 9: 1—26.

Fredagen den 8. Morgonbön: Psb. 537: 1, 2. 537: 3, 4. Psalt. 4. Matt. 9: 27—10: 23.
Lördagen den 9. Morgonbön: Psb. 532: 1. 532: 2, 3. Psalt. 63: 2—9. Matt. 10: 24—42.

1 SÖNDAGEN EFTER TRETTONDEDAGEN.

Högmässa: Psalmer: 324: 1, 2. 325: 1—6. 63: 4, 5. 530: 1—3. 69: 2. 152. 1: 6, 7. Allmän kyrkobön: Alternativ I. Hymn: Morén: Huru ljuvliga äro icke dina boningar (Nord. Musikförlaget.) Postludium: Raasted: Min Själ, du Herren love. (18 Orgelchoraler, Hansens förlag).

Aftonsång: Psalmer: 248: 325: 1—6. 500: 4, 5.
Grön skrud.

Måndagen den 11. Morgonbön: Psb. 326: 1, 2. 326: 3, 4. Psalt. 103: 1—13. Matt. 11: 1—30.

Tisdagen den 12. Morgonbön: Psb. 579: 1. 579: 5, 6. Psalt. 30. Matt. 12: 1—21.

Onsdagen den 13. Psb.: 531: 1. 531: 2. Psalt. 37: 1—6, 23—28. Matt. 12: 22—50.

Torsdagen den 14. Psb. 595: 1, 2. 595: 3. Psalt. 18: 29—35: 47. Matt. 13: 1—23.

Fredagen den 15. Psb. 569: 1, 2. 569: 4. Psalt. 22: 24—32. Matt. 13: 24—58.

Lördagen den 16. Psb. 223: 1, 2. 223: 9, 10. Psalt. 65: 2—9. Matt. 14: 1—36.

2 SÖNDAGEN EFTER TRETTONDEDAGEN.

Högmässa: Psalmer: 33: 1. 274: 4—7. 68: 4, 5. 146: 1—6. 69: 2. 152. 615: 5. Allmän Kyrkobön: Alternativ I. Hymn: Morén: Livets vatten (Motetter o. hymner Diakonist. förl.) Postludium: Bach: Pastorale, (Edit. Peters I.)

Aftonsång: Psalmer: 591: 1—3. 616: 1—6. 592: 2, 3.
Grön skrud.

Måndagen den 18. Psb. 430: 1. 430: 4, 5. Psalt. 103: 15—22. Matt. 15: 1—31.

Tisdagen den 19. Psb. 615: 1, 615: 5. Psalt. 34: 2—9. Matt. 15: 32—16: 28.

Onsdagen den 20. Psb. 591: 1. 591: 2. Psalt. 25: 1—11. Matt. 17: 1—27.

Torsdagen den 21. Psb. 592: 1, 2. 592: 3. Psalt. 23. Matt. 18: 1—35.

Fredagen den 22. Psb. 204: 1, 2. 204: 5. Psalt. 55: 2—9, 23. Matt. 19: 1—30.

Lördagen den 23. Psb. 8: 1. 8: 5. Psalt. 92: 2—8, 13—16. Matt. 20: 1—34.

SEPTUAGESIMA.

Högmässa: Psalmer: 527: 1, 2. 224: 1—3. 274: 7. 144: 8—10. 177: 4. 152. 140: 5, 6. Allmän kyrkobön: Alternativ III. Hymn: Orlandus Lassus: Herre, vad förbidar jag? (Diakonist. förl.) Postludium: Buxtehude: Passacaglia, d. (Alte Meister, Peters förl.)

Aftonsång: Psalmer: 25: 3. 583: 1—4. 529: 6.
Violett skrud.

Måndagen den 25. Psb. 431: 1—3. 431: 9, 10. Psalt. 108: 2—7. Matt. 21: 1—32.

Tisdagen den 26. Psb. 214: 1. 214: 3. Psalt. 116: 1—9. Matt. 21: 33—22: 14.

Onsdagen den 27. Psb. 145: 1, 2. 145: 6. Psalt. 141: 1—4; 9—10. Matt. 22: 15—46.

Torsdagen den 28. Psb. 588: 1, 2. 588: 3. Psalt. 138. Matt. 23: 1—22.

Fredagen den 29. Psb. 580: 1. 580: 2. Psalt. 77: 2—15. Matt. 23: 23—39.

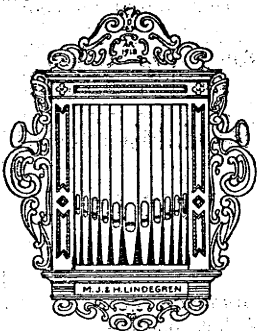
Lördagen den 30. Psb. 48: 1. 48: 6, 7. Psalt. 100. Matt. 24: 1—28.

KYNDELSMÄSSODAGEN.

Högmässa: Psalmer: 74: 1, 2. 509: 1—4. 50: 3. 141: 1—9. 69: 2. 157. 63: 15. Allmän kyrkobön: Alternativ II. Hymn: Morén: O Jakobs fröjd och blomma (D.) Postludium: Buxtehude: Wie schön leuchtet der Morgenstern (Alte Meister).

Aftonsång: Psalmer: 324: 1—3. 269: 1—4. 268: 3. Postludium: Brahms; Es ist ein Ros entsprungen. (Ed. Simrock 700 C.)

Vit skrud.

M. J. & H. Lindgren

Orgelbyggare
Göteborg

Telefon 42638 Postadress: Göteborg 7 Telefon 42638

Tillverkning av Piporglar enligt tillförlitliga, länge beprövade system, anpassade efter vårt lands klimatiska förhållanden. Alla delar tillverkas omsorgsfullt och av bästa material. Egen tillverkning av pipor.

Våra orglar hava av herrar musikdirektörer och organister erhållit de högsta vitjord för såväl vacker intonation som exakt och behaglig funktion.

Renoveringar och omställningar utföras omsorgsfullt.

LEDIGFÖRKLARADE KYRKOMUSIKERTJÄNSTER

A) Enbart kyrkliga tjänster.

Kantorstjänsten i Gustaf Vasa församling i Stockholm sökes senast 23 januari 1932. Lön 2.500 kr. + 500 kr. om kantor är ledare av kyrkokör + 2 ålderstillägg å 500 kr. vardera efter resp. 3 och 6 år + dyrtidstillägg.

Organist- och klockaretjänsten

I Danderyd (adr. Djursholms Ösby, Stockholms län) sökes senast 15 januari 1932. Lön 1.200 kr. + 3 ålderstillägg på 300 kr. vardera + avkomst av klockare- och organistboställe. (Se annons!)

B) Förenade med folkskollärare-tjänst.

I Häglinge (adr. S. Rörum, Kristianstads län) sökes senast 24 december. Skolform B 1. Lön 600 kr.

I Ormesberga (adr. Bergslund, Kronobergs län) sökes senast 31 december. Skolform B 2. Lön 400 kr.

I Svenneby (adr. Gerlesborg, Bohuslän) sökes senast 6 januari 1932.

I Herrberga (adr. Nörmlösa, Östergötlands län) sökes senast 15 januari 1932. Skolform B 2. Lön 500 kr.

I Stjernerund (adr. Långshyttan, Kopparbergs län) sökes senast 20 januari 1932. Skolform f. n. A. Lön 750 kr.

I Källerstad (adr. Västboås, Jönköpings län) sökes senast 20 januari 1932. Lön 500 kr.

Herman Nordfors & Co. PIPORGELFABRIK LIDKÖPING.

Tel. Kontoret 145. Tel. Bostaden 592.

Tillverkar piporglar efter nyaste konstruktioner. Moderniseringar, insättning av elektrisk bältdrift och stämningar utföras omsorgsfullt. Finaste intyg från framstående musici. Dispositions- och kostnadsförslag på begäran omgående gratis.

Organist- och klockaretjänsten

i Danderyds församling sökes hos undertecknad senast den 15 januari 1932. Tjänsten tillträdes den 1 maj 1932. Befattningarna frånträdas samtidigt. Löneförmånerna utgöras av grundlön 1.200 kr., 3 ålderstillägg på 300 kr. efter resp. 3, 6 och 9 år samt avkomsten av Danderyds klockaregård och organistbostället Lybeck. Skyldigheter enligt fastställd instruktion.

Danderyd, Djursholm 2, den 3 december 1931.

A. O. T. Hellerström.
Kyrkoherde.

BLANKETTER

FÖR KYRKA, SKOLA OCH BARNVÅRD.SNAMND.

BEGÄR PRISLISTA

DIAKONISTYRELSENS BOKFÖRLAG, STOCKHOLM.

BIBLAR GODA BAND BILLIGA PRISER

PSALMBÖCKER

DIAKONISTYRELSENS BOKFÖRLAG, STOCKHOLM.

ÅKERMAN & LUNDS

NYA ORGELFABRIKS AKTIEBOLAG

KUNGL. HOVLEVERANTÖR

Tel. 26

SUNDBYBERG

Tel. 26

TILLVERKNING AV PIPORGLAR

för kyrkor, kapell och konsertsalar.

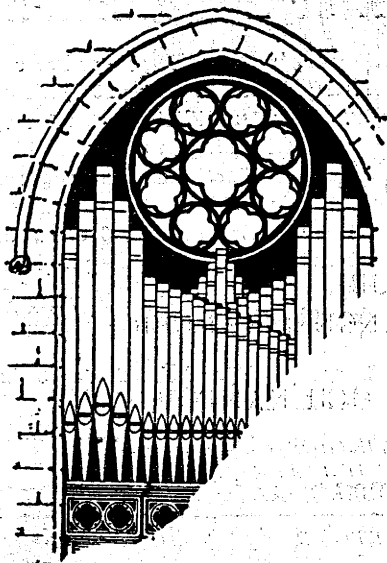
OM- OCH TILLBYGGNADER,

reparationer, omsämningar och rengöringar av gamla orgelverk, samt inmontering av elektriska blåsvverk utföras.

Uteslutande svenskt material och arbete.

F. n. hava vi beställning å orgelverk till:

Örby kyrka, med kororgel	3	man.	35	reg.
Kusmarks kyrka	2	"	23	"
Aby kyrka	2	"	15	"
Nybrö kyrka	2	"	14	"

Orglar

efter klassiska mönsterdispositioner med användande av alla moderna spelhjälpmedel.

Gediget kvalitetsarbete av modernt konsthantverk.

A. MÅRTENSSONS ORGELFABRIK A.-B.

TEL: 11 19.

LUND

TEL: 11 19.

19.12.1931.